

mine : nemo me circa illum superabit affectu. Habeat A gratiam beati hominis nemo præripiet, qui ad expli-
qui secutus fuerit, de peritæ messe jactantiam : mihi canda ejus bona primus accessi.

OPUSCULUM QUINTUM.

EUCCHARISTICUM DE VITA SUA.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Oraculum est scientissimi doctoris gentium (II Cor. xii, 9) quod pariat infirmitas nostra potentiam, et quod terrena contritione anima convalescat : cum virtus quæ de substantia carnis fluxerit, currat ad spiritum ; et dum labor faciatio nostra celestem hominem, et in divinis locandam arce componit ad fœtigam spiritus ; si quando sine cultura aut messe sunt corpora, dulca est, et cum accesserit propter augmenta diminutio : ad divitem Dei gratiam pervenitur jejuna et sterili paupertate membrorum. Ergo tibi debetur post Deum, imbecillitas nostra, quod de rerum sublimium affectione surreximus. Votiva febris meæ necessitas, et exatio amplectenda medullarum, dederunt mihi et timere Deum de abitione ospitalis, et in ipso gaudere de reddito. Lætatur nunc in auctore nostro mentis sanitas procurata languoribus. Ubi est superbia divinæ salutis quæ sita ludibrio ? ubi superciliatum, per quod omnium minus credebas esse rem propriam ? Repente deseruit te constantia roboris tui, et ægritudinis subjecta ponderibus elisa cervice jactuisti : postquam fugit prosperitas tua, seram meditata penitentiam, quod prævalueras, Dei nostri fuisse cognoscis. Gratias tibi, cœli moderator et coaditor, qui dispensatione subtili, et occultis miserendi itineribus, vias nostras et de afflictione componis, et ad virtutem perfectam pia laceratione nos reparas. Ad medicinam tuam venire, nisi suffragio vulneris, non valeamus : cum duritiam cordis assuescimus te perouitione mollire, et suggestionem terrenæ vilitatis nobili et dulcissima molestiarum nostrarum passione comprimere. Ecce ego ille, qui in longum ducta mihi aëritate plaudibam ; qua dum perpeti fruere, quasi nulla intermissione solveretur, quærebam qualiter peccati stipendium mora veniret. Nam elevatus insanis successibus, poetarum me gregi, ignarus venerandæ professionis, indideram : delectabant carmina quadratis fabricata particulis, et ordinata pedum varietate solidata. Angelorum choris me fluxum aut tenerum peana miscobat : et si evanisset, ut essem clarorum versuum servata lege formator, sub pedibus meis subjectum, quidquid cœli legitur axe, cernebam. Ineptum diu volutavit vita mortalis, et certâ miseriarum cœcitas de falsa dicendi felicitate perextulit. Quotiens acclamantium flatibus propter religionem vertex nudatus intumuit, et mendacibus labiorum lusus illocebris, credidit amorem sui habitum pectoribus imperari ? Tu autem qui in cœlis habitas, irridebas me (Psal. ii, 4) : tu quem non

delinunt verba, sed puritas : tu apud quem sæpe muti loquimur, et clamantes tacemus. Sic dum me concinnationis superflue in rhetoricis et poeticis campis lepos agitare, a vera sapientia mentem secutus abscesseram, nihil aliud cupiens, nisi auris vanæ laudationes aucupari. Erat orandi fastidium, dum perorandi tenebar cupiditate mercari. Infelix ego homo ! quis me separaret de corpore mortis hujus (Rom. vii, 24) ? gratia Dei, medicabilis morbi concessa ministerio. Nam ecce repente ad sedem animæ formidantis dolor ingressus, et secreta cordis hostili pavit incendio : tunc quidquid homo est jugi consenescebat ardore, et per aditus naturales coctio se interna rosebat. Nam dum e latebris suis pelleretur arrogantia, quamvis adhuc aliqua de superstitione, tamen jam de superstitio nihil habebam. Hoc solum remanserat de conscientia viventis, quod a te, Deus meus, sanari me posse confidebam, quem ad commotionem errore perduxeram. Nec tamen vasa-trix illa et magistra pestis latebat, viscerum immissa conclavibus : nec contenta velamine, totum me luridi coloris nube vestierat ; ut quidquid in cæteris passionibus medicorum quæritur digitis, hoc propositum pro correptione sui vulgus videret. Urebat amantes mel longa calamitas ; urebat inimicos : alios desperatio obitus mei, alios angebat instantia, conersa erat civitatis in studii divisione sententia. Interea me edax ignis interno vastabat officio, et continuis curantium nutriebatur studiis. Nam quasi morbos aleret, ita quidquid contra ipsos providebatur, accessit. Tunc illa sæcularis pompæ philosophia, Hippocratis et Galeni contrita subsidiis, ad adjutorium fidele se transtulit, aliquando sentiens mundi blandimenta vanescere, et humanis hominem præsidii non juvari. Jam duorum ferme mensium curriculum eladis hujus me sibi pressura submiserat. Jam remedium vice transitum præstolabar, et nihil suave de usura lucis istius recolens, abruptera moras, etsi cum peccati iturus fasce cupiebam. Expendite legentes quæ hic flagella, quæ tormenta me manserint : ut suppliciorum præsentium metu gehennæ penas expeterem, et ut ad illa immortalis camini et dirum anhelantis piacula festinarem. Sed non defuit mihi Dominus, qui mortificat et vivificat, deducit ad inferas et reducit (I Reg. ii, 6), majestate sua ille, cujus est promissio. Adhuc verba in ore tuo, *Et ecce adsum, dicit Dominus* (Isai. lii, 6, et lviii, 9). Nam cum unus se ex his qui assidebant mihi, et per singulos dies ditabant inæqualitatem meam dispendio facultatum, lassatum in uno codice *Relatio cursus vitæ suæ* inscribebatur, Eucharistici nomen indidimus, Paulini Burdegalensis exemplo, qui ejusdem argumenti ac tituli carmen composuit.

¹ Eucharisticum] Liberatus gravi morbo Ennodius, gratias Deo, tum de reddita salute, tum de cæteris quæ in reliqua vitæ acceperat beneficiis, hoc egit opusculo : cui cum anepigraphum esset, nisi quod

se fuisse testaretur, nec aliquid remansisse quod fieret; illico mihi spem vitæ delulit desperatio curatoris. Nam illic promptiora sunt cælestis bona juvenis, ubi se subtraxerint obsequia infausta languentibus. Continuo me ad ¹ beati Victoris martyris præsidia sæpe experta transvexi, et opem fortissimi precatu, Deo per ipsum cum lacrymis alleganda commisi. Satis esse ad promerendam clementiam ejus, si semper ante oculos suos statuatur, unde nos sumpserit; nec facile ad sublimitatem mandatorum illius cum velocitate extremam migrare posse materiam. Quamvis per secundam pii naturam baptismatis ablutum sit quicquid de limo parente sorduimus: tamen quia dum inimicus salutis nostræ inclusum blandimentis fucat interitum, dulci vitia sapore condidit; et dum pruritu aurium, dum gustandi oblectatione producimur, mors per fenestras ingreditur (*Jer. ix, 21*); quo fugiendum est ab ira ipsius, nisi ad misericordiam ejus, qui reducem filium et concessæ prodigum portionis, quem postquam cum porcis per obscenum siliquarum cibum addidit immunda communio, ad stolam candidam, ad anulum pretiosum, ad divitias illas paternæ possessionis, quasi semper servasset iussa, revocavit (*Luc. xv, 12*)? Precatus sum per electum ejus, ut debita mihi plura dimitteret, ut plus diligentia absolutus exhiberem. Et hoc eum promissionis suæ chirographo et casta sponsione conveniens, poposci, ut daret etiam per præcepta sua amabili devotione me currere: quia cum sit illius, quod vocatur, illius quod vocati acquiescimus, a nobis tanquam sint orta munerantur: et velle recta, et perficere ipse suggerit: tamen ceu pro nostra obnoxius devotione dat præmium. Promisi etiam, si clarioris studii me per gratiam suam donaret affectum, de manu linguæ meæ confessio ista procederet, de muneribus ipsius ingenioli mei eidem adipem litarem; ut nunquam styli cura de sæcularium rerum ventosa executione lassaretur: reliquis etiam quibus suggillabar fœditates abnuere; si tamen ipse, quod loqui inspiravit, velle me faciat. Supplicavi ut adesset in me beneficiis suis, nec averteret se ab eo, quem genuini præsidii tutela destitutum fovisset misericorditer, et illis qui parentum lætabantur defensione, prætulisset: et ut hæc tribuerentur non vicem innocentia meæ reddidit, sed quantum gratiæ ejus deberet felix et eruditus peccator, ostendit. Nam si recti custodiam pietatem secutus non liqueret, et nos terreret ut arbiter, et non ut pater foveret; nusquam via salutis, nusquam eva-

¹ *Beati Victoris*] Martyris Mediolanensis, ubi domus et sedes Ennodii. De hac ipsa curatione sua, quam infuso beati Victoris oleo consecutus est, vidimus lib. viii, epist. 24. Alterum ejusdem martyris, etsi re ac modo dispar, in Apollinarem nostratrem præter usitatum morem collatum beneficium narrat Gregorius Turon. lib. i Mirac., c. 45.

² *Ego annorum ferme sedecim*] Hinc petenda epocha annorum Ennodii. Nam si sedecim annorum erat, cum Theodericus Italiam ingressus est, nempe anno 489, consequens est ut, Valerio consule, qui fuit annus Christi 524 et Ennodio postremus, annorum fuerit non amplius 48. Itaque hunc numerum non

A dendi aditus pateret. Deus meus, redemptio mea, quæ mihi occurrunt de his quæ fecisti mecum: quæ de illis quæ gessi adversum me: quæ si conferantur, nullum tempus aut ope tua, aut delicto meo sit vacuum. Libet ex innumeris in me collationibus tuis unam libare, et prætereundo populos largitionum tuarum, singularem summo tenus attingere. Tempore quo Italiam optatissimus Theoderici regis resuscitavit ingressus, cum omnia ab inimicis ejus inexplicabili clade vastarentur, et quod superasset gladiis, fames necaret: cum excelsa montium castrorumque arces penuria perruniperet; et in culminibus locatos armis sævior egestas obsideret: ² ego annorum ferme sedecim, amittæ quæ me aluerat, ea tempestate solatio privatus sum: remansi

B solus, inops re et consilio destitutus, cui sola remedium tribuere possit adversitas. Ne inter parentes, quod est captivitatibus sorte amarius, subsidia vivendi liber poscerem, extemplo porrexisti consuetam dexteram, defensio mea; et domum censu et religione prædivitem, ut solatium meum non respueret, compulisti. Poposci in matrimonium cujusdam nobilissimæ et tibi bene compertæ parvulam filiolam: protinus, te ut ad te veniret procurante, quasi hoc a me sperari debuisset, exceptus: contulit mihi placentium tibi consortium, et ut alimentis affluerem, et ad culturam tuam fugiens infidelitatis obscura commearum, pene ante agnitionem desolationis meæ, cœperunt mihi largienda suppetere. Tunc primum ex mendico in regem mutatus, afflictorum orditus sum mala deridere, et quasi debita mihi fuisset prosperitas, sic illorum negligere auctorem. Non tamen perduellis animus et duræ cervicis continuo a te tumor elisus est: produxisti ultionis tempora, ne forte compungerer, et hoc tantum, quis esset præstitor, sonatus sentirem. Sed quia homo non corrigit ex injusto, nec facile ad candidum post maculas sedetur; steti in sententia mea illa qua caderem, vici patientiam tuam continuatione peccati. Et quia, cum sis clementissimus, non semper justitiam reponis, nudatus præsidio tuo, vocem illam quæ directa est ad aures primi parentis, accepi, *Adam ubi es* (*Gen. iii, 9*)? In confusione mea, quantos amiserim clementiæ tuæ thesauros, et qua nudatus sim dote, numeravi: rerum a te collatarum

D æstimatio tunc concessa est, cum mihi periret: redii ad me atque ad ærumnas meas, et propter gaudia producta lacrymavi. Statim quidem alio itinere, non tamen impare, subvenisti. Ordinasti, ut per officium excessit. Nam dissimili argumento ætatem suam, et quo anno suos libros ederet, prodidit Prudentius, consulem indicans quo natus erat, in Cæthemeron præfatione, quam vetera exemplaria, ut totius operis Prudentiani proœmium, in prima ejus fronte merito locant.

Irrepsit subito canities senil,
Oblitum veteris me Salia arguens,
Sub quo prima dies mihi.

Salia consul cum Philippo fuit anno 348. His addo annos 57 quos egerat Prudentius: reliquum est ut hæc scripserit anno 405.

levitarum coactus sanares, et impacti honoris sarcina quod premebat a me pondus amoveret. Sed postquam venerandæ me pressura dignitatis absolvit, habui de titulo genium, non de actionis nitore conscientiam. O mens rigore inebriata venefico, nec exemplis instructa, nec monitis! Si desunt tibi venerabilium magisteria librorum ad profectum, informare supplicis: et nisi te cœno perditionis immergis, habere potes de pœna doctrinam. Sed hæc faciat in nobis ille qui præcepit, et ut pares ejus existamus imperiis, ipse nobiscum quod injungit, operetur. Hæc et alia plura, sicut præfatus sum, per testem probatissimum beatum Victorem intima suggesti: nec requies, nec mora procuranda lentavit: petitionem meam suscepit, replicavit, obtinuit. Hoc amplius suffragator meus emeruit, quam B poposci, ut illa quæ mecum matrimonii habuit pa-

▲ rililitatem, ' religiosæ mecum habitudinis decora partiretur, et fieret præclari dux femina tituli. Sed utinam sexum fragilem in animi virtute sequeremur, et actione nobili non tantum excelleret merito, quantum femineæ imbecillitatis sequi videretur obtentu. Illa pretiosæ vigore constantiæ mala carnis vota perdomuit, et affectuosam servavit pudicitiam, non coactam. Illa recti observantiam, dum obstinate diligit, ire compulit in naturam. Utinam non mihi in illa districti proponatur hora judicii; et dum in infirmitate sua fortis apparuerit, ego in naturali virtute sim fragilis! Ecce, Domine, recensui ipsa quæ noveras, et in ea tantum sui fidelis parte, ut non raperem quod tenebas. Adesto, rex gloriæ, adesto supplicanti, et secundum benignitatis tuæ consuetudinem, secutura dispone. GLORIA PATRI, ET FILIO, ET SPIRITUI SANCTO.

¹ *Religiosæ mecum*] Simile quiddam Ruricio accidisse scribit Faustus Reiensis epist. 7, ut cum ipso

fidelissima Sarra, id est conjux sua, sub uno Christi jugo ad communem tenderet coronam.

OPUSCULUM SEXTUM.

PARÆNESIS DIDASCALICA AD AMBROSIUM ET BEATUM.

Deo obsequimur, dum ejus convenientia monitis imperamus: nam quod petitioni vestræ studio caritatis acquiescimus, mystica sunt præcepta. Multis etenim supplicationibus exegistis, ut pagina vobis concinnationis didascalica fingeretur. Volens ne in multorum jura submissi: quia videbo, quid in verbis adhibeatur examinis; sufficit si me in voto prædicetis. Ego tamen in foribus scriptionis quod vivificat non tacebo. Deum tota mentis intentione mundis tene te visceribus, et circa vos precum frequentatione mulcete, nullis ab eo animarum fornicationibus, nulla transactione deducti. Fovete etiam proximos, quos facit naturale collegium; et ne quod vobis factum dolori esset, vos fecisse gaudeatis. Hujus boni fructus est, quidquid optatur. Me tamen diu tenuerunt anxium deliberationis incerta, utrum ad vos per carmen, an epistolari lege verba promulgarem. Elegi affectionem meam circa vos utroque dicendi calle patefacere: quia et præcipientem decet fortis elocutio, et pressis admonitione mentibus mollioris styli cura subvenitur. Ergo benigne exacta suscipite.

LAUS VERSUUM.

Quamvis sit tenerum madore mellis,
Quodcunque strepuit parens Camœna,
Et fictum lepido nitore carmen
Captivet docilis momenta cordis:
Nec semper deceat poema virtus,
Quod lex præcipientis tenere fluxum

¹ *Parænesis didascalica*] Auctor ipse sub initium concinnationem diadascalicam vocat, et lib. VIII, epist. 28, epistolam admonitionis: dignam sane quæ adolescentibus omnibus, qui ad virtutem et litteras informantur, legenda ac pædagogi loco sectanda proponatur. Beatus et Ambrosius ad quos ea missa est, ex epistolis noti sunt. Ambrosium enim Faustini filium fuisse docuit lib. IX, epist. 2 et 3. Bea-

Resolvat studio jubente fortes:

At nos Pieriæ modum loquelæ
In tantum sequimur, monente cura,
Quantum dat genius, vigorque veri.
Christi militis insitum rigorem
Elumbem patimur cavere ductum.

C Ergo dictorum aliquotiens amœna fugientes, materiam solidam suo ore celebremus, ne sentiat virilitas operis enervati damna sermonis. Non refugit professionem meam monitoris officium, quia decet præcedentes emendatio: et sicut post tergum relictis par est facem de innocentia proferri; ita ratio flagitat, ut etiam verbis iter quod sequantur ostendas: cum divini voce constet hortaminis, *Argue sapientem et amabit te* (Prov. IX, 8): et non reticeat sæcularis assertor, Qui præceptorem sancti voluere parentis esse loco. Jure enim in affectionis supercilio collocatur, quem benignitas corrigendi promptius asserit quam ipsa natura generis. Genuisse etenim libidinis testimonium est erudisse pietatis. Ergo ad disciplinarum arcem properantes, matrem bonorum operum amate verecundiam: quæ ita ex se variarum species virtutum secunda et virgo parturit, ut impudentia procax et corrupta vitiorum. Hæc vos hac voce, ut ad eam tendatis, hortetur.

VERECUNDIA.

Tinguite candentes rosæo de murice vultus,
Atque fidem morum pauidite de facie.
In niveo spargens maculas sis pulchrior ore,

tum, etsi patris ejus nomen non prodit, nobilissimum et sublimem adolescentem appellat lib. VIII, epist. 38 et 39. Ad eundem etiam aliquot sunt epistolæ Ennodii, et Ambrosii nomine controversia f in aleatorem. Ambrosius vero is videtur qui postea quæstor fuit Athalarici regis, apud Cassiodorum lib. VII, epist. 13 et 14.